

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 9ης Δεκεμβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 – Άρθρο 5, σημείο 3 – Έννοια των “ενοχών εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας” – Ένδικη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης – Αγωγή για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού – Άρθρο 22, σημείο 5 – Αναγκαστική εκτέλεση των αποφάσεων – Αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία»

Στην υπόθεση C-242/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Visoki trgovački sud (ανώτερο εμποροδικείο, Κροατία) με απόφαση της 6ης Μαΐου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Ιουνίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, νόμιμη διάδοχος της HRVATSKE ŠUME javno proizvedeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p.o., Zagreb

κατά

BP Europa SE, νομίμου διαδόχου της Deutsche BP AG, η οποία υπήρξε νόμιμη διάδοχος της The Burmah Oil (Deutschland) GmbH,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Jürimäe (εισηγήτρια), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύουσα του τετάρτου τμήματος, S. Rodin, πρόεδρο τμήματος, και N. Ričarica, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Κροατική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Vidović Mesarek,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil και την I. Gavrilova,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την M. Heller και τον M. Mataija,

* Γλώσσα διαδικασίας: η κροατική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, και του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, εταιρίας εδρεύουσας στην Κροατία η οποία διαδέχθηκε την HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb, και της BP Europa SE Hamburg, εταιρίας εδρεύουσας στη Γερμανία, η οποία διαδέχθηκε την Deutsche BP AG, που υπήρξε νόμιμη διάδοχος της The Burmah Oil (Deutschland) GmbH, με αντικείμενο την επιστροφή, λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού, ποσού το οποίο είχε καταβληθεί αχρεωστήτως στο πλαίσιο εκ των υστέρων ακυρωθείσας διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 44/2001

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 8, 11 και 12 του κανονισμού 44/2001 έχουν ως εξής:
  - «(2) Ορισμένες διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δυσχεραίνουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Είναι ουσιώδης η θέσπιση διατάξεων σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και σχετικά με την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων κρατών μελών που δεσμεύονται από τον ανά χείρας κανονισμό.
- [...]
- (8) Οι δικαστικές διαφορές που υπάγονται στον κανονισμό πρέπει να παρουσιάζουν σύνδεσμο με το έδαφος των κρατών μελών που δεσμεύονται από τον ανά χείρας κανονισμό. Οι κοινοί κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει, κατά κανόνα, να εφαρμόζονται όταν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε ένα από τα κράτη μέλη.
- [...]
- (11) Οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό

παράγοντα. Η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας.

(12) Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης.»

4 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

5 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλος μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.

2. Δεν εφαρμόζονται σε βάρος τους ιδίως οι εθνικοί κανόνες δικαιοδοσίας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα I.»

6 Το άρθρο 5 του ίδιου κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο τιτλοφορούμενο «Ειδικές δικαιοδοσίες» τμήμα 2, ορίζει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

1. α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή·

β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:

– εφόσον πρόκειται για πώληση εμπορευμάτων ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παράδοση των εμπορευμάτων,

– εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών·

γ) το στοιχείο α) εφαρμόζεται, εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β)·

[...]

3) ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιοσδήποτε αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός·

[...]».

- 7 Το άρθρο 22 του κανονισμού 44/2001, που περιλαμβάνεται στο τιτλοφορούμενο «Αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία» τμήμα 6, προβλέπει τα ακόλουθα:

«Αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία, έχουν:

[...]

- 5) σε θέματα αναγκαστικής εκτέλεσης αποφάσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους του τόπου εκτέλεσης.»

Ο κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012

- 8 Η αιτιολογική σκέψη 34 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1), έχει ως εξής:

«Θα πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχεια μεταξύ της σύμβασης των Βρυξελλών [της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τις συμβάσεις για την προσχώρηση νέων κρατών μελών στην ως άνω σύμβαση, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών], του κανονισμού [44/2001] και του παρόντος κανονισμού και γι' αυτό το σκοπό θα πρέπει να προβλεφθούν μεταβατικές διατάξεις. Η ίδια ανάγκη συνέχειας ισχύει και όσον αφορά την ερμηνεία των διατάξεων από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης της [Σύμβασης των Βρυξελλών] και των κανονισμών που την αντικατέστησαν.»

- 9 Κατά το άρθρο 66 του κανονισμού 1215/2012:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται μόνο στις αγωγές που ασκούνται στα δημόσια έγγραφα που εκδίδονται ή καταγράφονται και τους δικαστικούς συμβιβασμούς που εγκρίνονται ή συνάπτονται κατά ή μετά την 10η Ιανουαρίου 2015.

2. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 80, ο κανονισμός [44/2001] συνεχίζει να διέπει τις αποφάσεις που εκδίδονται σε αγωγές που ασκήθηκαν, τα δημόσια έγγραφα που εκδόθηκαν ή καταγράφηκαν και τους δικαστικούς συμβιβασμούς που εγκρίθηκαν ή συνήφθησαν πριν από την 10η Ιανουαρίου 2015 και που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού.»

- 10 Το άρθρο 80, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012 προβλέπει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός καταργεί τον κανονισμό [44/2001].»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 864/2007

- 11 Η αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού (ΕΚ) 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (Ρώμη II) (ΕΕ 2007, L 199, σ. 40), έχει ως εξής:

«Το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής και οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να συνάδουν προς τον κανονισμό [44/2001] και προς τα νομοθετήματα σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές.»

- 12 Το τιτλοφορούμενο «Εξωσυμβατικές ενοχές» άρθρο 2 του κανονισμού 864/2007 προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, η έννοια της ζημίας περιλαμβάνει όλες τις συνέπειες των αδικοπραξιών, του αδικαιολογήτου πλουτισμού, της διοίκησης αλλοτρίων ή της ευθύνης κατά τις διαπραγματεύσεις (*culpa in contrahendo*).»

- 13 Το τιτλοφορούμενο «Αδικαιολόγητος πλουτισμός» άρθρο 10 του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«1. Αν εξωσυμβατική ενοχή, η οποία απορρέει από αδικαιολόγητο πλουτισμό, συμπεριλαμβανομένης της καταβολής αχρεωστήτου, συνδέεται με υφιστάμενη σχέση μεταξύ των μερών, όπως εξωσυμβατική ενοχή απορρέουσα από σύμβαση ή αδικοπραξία, που εμφανίζει στενό σύνδεσμο με αυτόν τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, εφαρμόζεται το δίκαιο που διέπει την εν λόγω σχέση.

2. Όταν το εφαρμοστέο δίκαιο δεν μπορεί να καθορισθεί βάσει της παραγράφου 1 και τα μέρη έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην ίδια χώρα κατά τη στιγμή που λαμβάνει χώρα το γεγονός το οποίο στοιχειοθετεί αδικαιολόγητο πλουτισμό, εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας αυτής.

3. Όταν το εφαρμοστέο δίκαιο δεν μπορεί να καθορισθεί βάσει των παραγράφων 1 ή 2, εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας στην οποία επήλθε ο αδικαιολόγητος πλουτισμός.

4. Όταν, από το σύνολο των περιστάσεων, συνάγεται σαφώς ότι η εξωσυμβατική ενοχή που απορρέει από αδικαιολόγητο πλουτισμό, συνδέεται προδήλως στενότερα με χώρα άλλη από εκείνη που ορίζεται στις παραγράφους 1, 2 και 3, εφαρμόζεται το δίκαιο της άλλης αυτής χώρας.»

- 14 Το τιτλοφορούμενο «Ευθύνη κατά τις διαπραγματεύσεις (*Culpa in contrahendo*)» άρθρο 12 του εν λόγω κανονισμού ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές που απορρέουν από συζητήσεις πριν από τη σύναψη σύμβασης, ανεξαρτήτως του εάν συνήφθη τελικά η σύμβαση, είναι το δίκαιο που είναι, ή που θα ήταν, εφαρμοστέο στη σύμβαση, εάν αυτή είχε συναφθεί.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 15 Με διάταξη περί εκτέλεσεως του *Trgovački sud u Zagrebu* (εμποροδικείου Ζάγκρεμπ, Κροατία), η εφεσίβλητη της κύριας δίκης πέτυχε, στις 11 Μαρτίου 2003, την αναγκαστική είσπραξη απαίτησης ύψους 3 792 600,87 κροατικών κούνα (HRK) (περίπου 500 000 ευρώ) με ανάληψη του ποσού αυτού από τον λογαριασμό της εκκαλούσας της κύριας δίκης. Κατόπιν τούτου, η εκκαλούσα κίνησε ένδικη διαδικασία προκειμένου να διαπιστωθεί η ακυρότητα της αναγκαστικής εκτέλεσης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, το *Vrhovni sud* (Ανώτατο Δικαστήριο, Κροατία) εξέδωσε, στις 21 Μαΐου 2009, τελεσίδικη απόφαση, με την οποία έκρινε ότι η εκτέλεση αυτή ήταν άκυρη. Η εφεσίβλητη της κύριας δίκης, που είχε ωφεληθεί από αδικαιολόγητο πλουτισμό, όφειλε, συνεπώς, να επιστρέψει στην εκκαλούσα της κύριας δίκης τα ποσά που της είχαν καταβληθεί αχρεωστήτως, με τους νόμιμους τόκους.

- 16 Μετά την έκδοση της αποφάσεως αυτής, η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν είχε τη δυνατότητα, κατ' εφαρμογήν των εθνικών δικονομικών κανόνων, να ζητήσει την επιστροφή των ποσών αυτών στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, διότι είχε παρέλθει η προβλεπόμενη

για την υποβολή τέτοιας αίτησης προθεσμία ενός έτους από την ημερομηνία της εκτέλεσης. Για τον λόγο αυτό κίνησε, την 1η Οκτωβρίου 2014, χωριστή ένδικη διαδικασία για την αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών ενώπιον του Trgovački sud u Zagrebu (εμποροδικείο Ζάγκρεμπ), το οποίο κήρυξε εαυτό αναρμόδιο κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του κανονισμού 1215/2012. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι, επειδή κατά την εκτίμησή του δεν μπορούσε να εφαρμοστεί κανένας ειδικός κανόνας διεθνούς δικαιοδοσίας, έπρεπε να εφαρμοστεί ο κανόνας γενικής δωσιδικίας και ότι, ως εκ τούτου, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της κατοικίας της εφεσίβλητης της κύριας δίκης, ήτοι τα γερμανικά δικαστήρια, είχαν διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν την υπόθεση αυτή.

- 17 Η εκκαλούσα της κύριας δίκης άσκησε έφεση κατά της διατάξεως του Trgovački sud u Zagrebu (εμποροδικείου Ζάγκρεμπ) ενώπιον του Visoki trgovački sud (ανώτερου εμποροδικείου, Κροατία), αιτούντος δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο κακώς εφάρμοσε τον κανονισμό 1215/2012, στο μέτρο που, δυνάμει του άρθρου 66, παράγραφος 1, ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται μόνο στις αγωγές που ασκήθηκαν κατά ή μετά την 10η Ιανουαρίου 2015, ενώ η κύρια δίκη είχε κινηθεί πριν από την ημερομηνία αυτή. Επομένως, εφαρμοστέος *ratione temporis* ήταν ο κανονισμός 44/2001.
- 18 Τούτου δοθέντος, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει, πρώτον, αμφιβολίες όσον αφορά την ορθή ερμηνεία της έννοιας «οιονεί αδικοπραξία» και διατυπώνει επιφυλάξεις ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001. Υποστηρίζει δε ότι ο θεσμός του αδικαιολόγητου πλουτισμού εμπίπτει στις οιονεί αδικοπραξίες, γεγονός που δικαιολογεί, κατ' αρχήν, την εφαρμογή της διάταξης αυτής στην υπόθεση της κύριας δίκης και θεμελιώνει τη διεθνή δικαιοδοσία των κροατικών δικαστηρίων. Ωστόσο, η εφαρμογή της εν λόγω διάταξης καθίσταται δυσχερής, στο μέτρο που ο προβλεπόμενος σε αυτή συνδεδειγμένος παράγοντας είναι το ζημιογόνο γεγονός και, στην περίπτωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, δεν υφίσταται ζημιογόνο γεγονός.
- 19 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η νομολογία του Δικαστηρίου δεν απαντά στο ερώτημα αυτό, μολονότι ορισμένα στοιχεία είναι ενδεχομένως λυσιτελή. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, μεταξύ άλλων κατά την απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37), η έννοια της «ενοχής εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» περιλαμβάνει κάθε αξίωση η οποία εγείρει ζήτημα ευθύνης του εναγομένου και δεν συνδέεται με διαφορές «εκ συμβάσεως», κατά το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001. Στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286), ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού αυτού έχει την έννοια ότι η αξίωση καταβολής «δίκαιης αποζημίωσης», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10), αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας. Αντιθέτως, με τις προτάσεις του στην υπόθεση Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225), ο γενικός εισαγγελέας N. Wahl πρότεινε στο Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 υπό την έννοια ότι η αγωγή για την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας.
- 20 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001, το οποίο εφαρμόζεται στην περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης αποφάσεων, δεδομένου ότι η υπό κρίση αγωγή για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων εντάσσεται στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει συναφώς ότι το γεγονός ότι η εκκαλούσα της κύριας δίκης κίνησε

χωριστή ένδικη διαδικασία οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο ότι είχε παρέλθει η προβλεπόμενη στο εθνικό δίκαιο προθεσμία για την υποβολή αιτήσεως επιστροφής στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.

21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Visoki trgovački sud (ανώτερο εμποροδικείο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Υπάγεται η αγωγή για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων που ασκείται βάσει των διατάξεων περί αδικαιολόγητου πλουτισμού στην προβλεπόμενη από τον κανονισμό [44/2001] δικαιοδοσία των δικαστηρίων για τις ενοχές εξ “οιονεί αδικοπραξίας”, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού αυτού προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι “[π]ρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος: [...] 3) ως προς ενοχές εξ [...] οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός”;

2) Πρέπει οι ένδικες διαδικασίες αστικού δικαίου, οι οποίες κινήθηκαν λόγω της υφιστάμενης προθεσμίας εντός της οποίας μπορούν να αναζητηθούν στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως τα αχρεωστήτως καταβληθέντα στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής ποσά, να υπάγονται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού [44/2001], κατά το οποίο τα δικαστήρια του κράτους μέλους του τόπου εκτελέσεως έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σε θέματα αναγκαστικής εκτελέσεως αποφάσεων, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

22 Κατ’ αρχάς υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, κατά το άρθρο 80, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1215/2012, ο κανονισμός αυτός καταργεί και αντικαθιστά τον κανονισμό 44/2001, ο οποίος είχε αντικαταστήσει τη Σύμβαση των Βρυξελλών που μνημονεύεται στη σκέψη 9 της παρούσας αποφάσεως. Συνεπώς, η ερμηνεία από το Δικαστήριο των διατάξεων του κανονισμού 1215/2012 ή της ως άνω Σύμβασης ισχύει και για τις διατάξεις του κανονισμού 44/2001, εφόσον οι διατάξεις αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως «ισοδύναμες». Τούτο ισχύει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση του άρθρου 5, σημείο 3, της εν λόγω Σύμβασης και του κανονισμού 44/2001, αφενός, και του άρθρου 7, σημείο 2, του κανονισμού 1215/2012, αφετέρου (πρβλ. απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Wikingerhof, C-59/19, EU:C:2020:950, σκέψη 20 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

23 Όσον αφορά, δεύτερον, τον προσδιορισμό της νομοθεσίας που είναι εφαρμοστέα *ratione temporis* στη διαφορά της κύριας δίκης, διευκρινίζεται ότι το άρθρο 66, παράγραφος 2, του κανονισμού 1215/2012 προβλέπει ότι ο κανονισμός 44/2001 συνεχίζει να διέπει τις αποφάσεις που εκδίδονται σε αγωγές που ασκήθηκαν, τα δημόσια έγγραφα που εκδόθηκαν ή καταγράφηκαν και τους δικαστικούς συμβιβασμούς που εγκρίθηκαν ή συνήφθησαν πριν από τη 10η Ιανουαρίου 2015 και που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του.

- 24 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η κύρια διαδικασία για την αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων κινήθηκε ενώπιον των κροατικών δικαστηρίων την 1η Οκτωβρίου 2014.
- 25 Επομένως, όπως εξάλλου εκτίμησε και το αιτούν δικαστήριο, στη διαφορά της κύριας δίκης εφαρμόζεται *ratione temporis* ο κανονισμός 44/2001.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 26 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί πρώτο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι αγωγή που στηρίζεται στις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού υπάγεται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία που προβλέπει η διάταξη αυτή, σε περίπτωση που ασκήθηκε διότι είχε παρέλθει η προθεσμία εντός της οποίας η επιστροφή των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης μπορεί να ζητηθεί στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης.
- 27 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 44/2001 προβλέπει μεν, στο άρθρο 2, παράγραφος 1, ως γενικό κανόνα τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου, πλην όμως ο ίδιος κανονισμός θεσπίζει και ειδικούς κανόνες, που επιτρέπουν στον ενάγοντα, σε ορισμένες περιπτώσεις, να εναγάγει τον εναγόμενο ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους.
- 28 Ωστόσο, οι ειδικοί κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπουν τις εναλλακτικές αυτές δωσιδικίες πρέπει να ερμηνεύονται στενά και δεν επιδέχονται ερμηνεία βαινουσα πέραν των περιπτώσεων που ρητώς προβλέπει ο εν λόγω κανονισμός (απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Feniks, C-337/17, EU:C:2018:805, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 29 Επομένως, μόνον κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα, το άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001 ορίζει ότι αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία έχουν, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία, σε θέματα αναγκαστικής εκτέλεσης των αποφάσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους του τόπου εκτέλεσης. Ως εξαίρεση από τον γενικό κανόνα διεθνούς δικαιοδοσίας, η διάταξη αυτή δεν πρέπει να ερμηνεύεται ευρύτερα απ' ό,τι απαιτεί ο σκοπός της (βλ., συναφώς, απόφαση της 7ης Μαρτίου 2018, E.ON Czech Holding, C-560/16, EU:C:2018:167, σκέψεις 26 και 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 30 Από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 και 11 του κανονισμού αυτού προκύπτει ότι σκοπός του είναι να ενοποιήσει τους κανόνες σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις μέσω κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας. Επομένως, ο εν λόγω κανονισμός επιδιώκει την επίτευξη σκοπού που αφορά την ασφάλεια δικαίου και ο οποίος έγκειται στην ενίσχυση της δικαστικής προστασίας των εγκατεστημένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσώπων, παρέχοντας ταυτόχρονα στον μεν ενάγοντα τη δυνατότητα να προσδιορίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να ασκήσει αγωγή, στον δε εναγόμενο τη δυνατότητα να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (απόφαση της 7ης Μαρτίου 2018, E.ON Czech Holding, C-560/16, EU:C:2018:167, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Στο πλαίσιο αυτό, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001 εμπίπτουν τα ένδικα βοηθήματα που αποβλέπουν στην επίλυση αμφισβητήσεως σχετικής με την προσφυγή στη βία, τον καταναγκασμό ή την αφαίρεση κινητών ή ακίνητων πραγμάτων,

προκειμένου να εξασφαλιστεί η υλική εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων και δημοσίων εγγράφων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, *Supreme Site Services* κ.λπ., C-186/19, EU:C:2020:638, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 32 Αντιθέτως, η αγωγή που έχει ως αντικείμενο αίτημα επιστροφής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν αποβλέπει στην επίλυση αμφισβητήσεως σχετικής με την προσφυγή στη βία, τον καταναγκασμό ή την αφαίρεση κινητών ή ακίνητων πραγμάτων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η υλική εκτέλεση δικαστικής απόφασης ή δημοσίου εγγράφου, κατά την έννοια της μνημονευόμενης στην προηγούμενη σκέψη νομολογίας. Πρόκειται για αυτοτελή αγωγή η οποία, ως τέτοια, δεν αποτελεί ούτε διαδικασία εκτέλεσης ούτε ένδικο βοήθημα κατά διαδικασίας εκτέλεσης. Επομένως, μια τέτοια αγωγή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001, ακόμη και αν ο αδικαιολόγητος πλουτισμός απορρέει από την ακύρωση αναγκαστικής εκτέλεσης.
- 33 Εν προκειμένω, η Κροατική Κυβέρνηση υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι υφίσταται στενός σύνδεσμος μεταξύ της διαδικασίας της κύριας δίκης για την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού και της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, δεδομένου, αφενός, ότι η ακυρότητα της δικαστικής απόφασης που προσβλήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτέλεσης αποτελεί τη βάση αυτού του αδικαιολόγητου πλουτισμού και, αφετέρου, ότι η επιστροφή του αχρεωστήτως εισπραχθέντος ποσού θα μπορούσε να ζητηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτέλεσης αν δεν είχε παρέλθει η προς τούτο προβλεπόμενη προθεσμία, χωρίς η περίπτωση αυτή να οφείλεται σε οιαδήποτε αμέλεια της εκκαλούσας της κύριας δίκης.
- 34 Επισημαίνεται, εντούτοις, ότι τόσο η γενική οικονομία του κανονισμού 44/2001 που επιβάλλει τη στενή ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 22, όσο και η απαίτηση ερμηνείας των κανόνων του κανονισμού αυτού κατά τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται υψηλού βαθμού προβλεψιμότητα, όπως προκύπτει από την αιτιολογική του σκέψη 11, συνεπάγονται τον αποκλεισμό από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού αυτού αγωγής στηριζόμενης στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία ασκήθηκε λόγω παρέλευσης της προθεσμίας εντός της οποίας ήταν δυνατή η αναζήτηση, στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, των ποσών που είχαν καταβληθεί αχρεωστήτως στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας εκτέλεσης.
- 35 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, σε σχέση με το άρθρο 16, παράγραφος 5, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, του οποίου το γράμμα είναι πανομοιότυπο με εκείνο του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001, ότι ο ουσιαστικός λόγος της αποκλειστικής δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του τόπου εκτέλεσης της απόφασης είναι ότι εναπόκειται μόνο στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ζητείται η αναγκαστική εκτέλεση να εφαρμόζουν τους κανόνες ως προς τη δράση, στο έδαφος αυτό, των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την αναγκαστική εκτέλεση (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 1992, *Reichert και Kockler*, C 261/90, EU:C:1992:149, σκέψη 26).
- 36 Ελλείψει αιτήματος αναγκαστικής εκτέλεσης, η αγωγή που στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001.
- 37 Επομένως, υπό το πρίσμα του συνόλου των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι αγωγή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν υπάγεται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία που προβλέπει η διάταξη αυτή, ακόμη και αν ασκήθηκε λόγω

παρέλευσης της προθεσμίας εντός της οποίας είναι δυνατή η αναζήτηση, στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας εκτέλεσης.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 38 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι αγωγή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού υπάγεται στη δικαιοδοσία που προβλέπει η διάταξη αυτή.
- 39 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001 προβλέπει μεν τη γενική δωσιδικία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου, πλην όμως το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α', και το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού αυτού θεσπίζουν και κανόνες ειδικής δωσιδικίας για τις διαφορές εκ συμβάσεως και για τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας αντιστοίχως, οι οποίοι επιτρέπουν στον ενάγοντα να ασκήσει την αγωγή του ενώπιον των δικαστηρίων άλλων κρατών μελών. Οι εν λόγω κανόνες ειδικής δωσιδικίας πρέπει να ερμηνεύονται στενά, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως.
- 40 Περαιτέρω, οι δύο κανόνες ειδικής δωσιδικίας που προβλέπονται στις εν λόγω διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται αυτοτελώς, λαμβανομένων υπόψη του συστήματος και των σκοπών του κανονισμού 44/2001, προς διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής του σε όλα τα κράτη μέλη. Η ως άνω απαίτηση, η οποία ισχύει, ειδικότερα, ως προς την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής καθενός από τους δύο αυτούς κανόνες, σημαίνει ότι οι όροι «ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας» και «διαφορές εκ συμβάσεως» δεν πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι παραπέμπουν στον χαρακτηρισμό που το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο προσδίδει στην επίδικη έννομη σχέση (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Wikingerhof, C-59/19, EU:C:2020:950, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 41 Συγκεκριμένα, για τις αγωγές που αφορούν διαφορές εκ συμβάσεως, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού επιτρέπει στον ενάγοντα να προσφύγει ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου εκπλήρωσης της συμβατικής παροχής που αποτελεί τη βάση της αγωγής, ενώ για τις αγωγές που αφορούν ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, το άρθρο 5, σημείο 3, του ίδιου κανονισμού προβλέπει ότι αυτές μπορούν να ασκηθούν ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου επήλθε ή ενδέχεται να επέλθει το ζημιολόγο γεγονός.
- 42 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις αγωγές που αφορούν ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, επισημαίνεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η «ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας», όπως την εννοεί το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, περιλαμβάνει κάθε αξίωση η οποία εγείρει ζήτημα ευθύνης του εναγομένου και δεν συνδέεται με διαφορές εκ συμβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, Wikingerhof, C-59/19, EU:C:2020:950, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Επομένως, προκειμένου να κριθεί αν μια αγωγή που στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού αφορά ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού αυτού, πρέπει να εξακριβωθεί αν πληρούνται δύο προϋποθέσεις, ήτοι, αφενός, ότι η αγωγή αυτή δεν συνδέεται με διαφορά εκ συμβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού, και, αφετέρου, ότι εγείρει ζήτημα ευθύνης του εναγομένου.

- 44 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, η διαφορά εκ συμβάσεως, κατά την έννοια της προμνησθείσας τελευταίας διατάξεως, καταλαμβάνει κάθε αξίωση στηριζόμενη σε υποχρέωση την οποία ένα πρόσωπο ανέλαβε ελεύθερα έναντι άλλου προσώπου (πρβλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2020, *Elmes Property Services*, C-433/19, EU:C:2020:900, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 45 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 45 των προτάσεών του, στο πλαίσιο αξίωσης επιστροφής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού, η υποχρέωση επιστροφής την οποία επικαλείται ο ενάγων δεν απορρέει, κατά κανόνα, από τέτοια εκούσια δέσμευση του εναγομένου έναντι αυτού, αλλά γεννάται ανεξαρτήτως της βουλήσεώς του. Επομένως, μια τέτοια αξίωση επιστροφής δεν εμπίπτει, κατ' αρχήν, στις διαφορές εκ συμβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 44/2001.
- 46 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το γράμμα του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του κανονισμού 864/2007, το οποίο αποτελεί στον τομέα της συγκρούσεως νόμων διάταξη αντίστοιχη του ως άνω άρθρου 5, σημείο 3, που ισχύει στον τομέα της συγκρούσεως δικαιοδοσιών, ενώ παράλληλα υπενθυμίζεται ότι οι δύο αυτοί κανονισμοί πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύονται κατά τρόπο συνεπή. Πράγματι, το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 864/2007 προβλέπει ότι η υποχρέωση επιστροφής που πηγάζει από αδικαιολόγητο πλουτισμό θεωρείται ως «εξωσυμβατική ενοχή», η οποία εμπίπτει στον εν λόγω κανονισμό και αποτελεί, κατά το άρθρο 10 αυτού, αντικείμενο ειδικών κανόνων συγκρούσεως νόμων (πρβλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, *ERGO Insurance et Gjensidige Baltic*, C-359/14 και C-475/14, EU:C:2016:40, σκέψεις 45 και 46).
- 47 Ωστόσο, προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να προστεθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 48 έως 52 των προτάσεών του, μια αξίωση επιστροφής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού ενδέχεται, υπό ορισμένες περιστάσεις, να συνδέεται στενά με υφιστάμενη συμβατική σχέση μεταξύ των διαδίκων και, για τον λόγο αυτό, να θεωρηθεί ότι πρόκειται για «διαφορά εκ συμβάσεως», κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού.
- 48 Μεταξύ των περιστάσεων αυτών συγκαταλέγεται και η περίπτωση κατά την οποία η αξίωση επιστροφής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού συνδέεται με προϋπάρχουσα συμβατική σχέση μεταξύ των διαδίκων. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 50 των προτάσεών του, όταν ο ενάγων προβάλλει αδικαιολόγητο πλουτισμό που συνδέεται στενά με συμβατική υποχρέωση την οποία θεωρεί άκυρη ή η οποία δεν εκπληρώθηκε από τον εναγόμενο ή την οποία θεωρεί ότι «εκπλήρωσε πέραν του δέοντος», προκειμένου να δικαιολογήσει το δικαίωμά του για επιστροφή παροχής.
- 49 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι αξίωση επιστροφής παροχών οι οποίες εκπληρώθηκαν βάσει άκυρης σύμβασης εμπίπτει στην κατηγορία αυτή (πρβλ. απόφαση της 20ής Απριλίου 2016, *Profit Investment SIM*, C-366/13, EU:C:2016:282, σκέψεις 55 και 58).
- 50 Επιπλέον, ένας τέτοιος σύνδεσμος συνάδει με τους σκοπούς της εγγύτητας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, τους οποίους επιδιώκει το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 44/2001, που επιβάλλουν να έχει το *forum* της συμβάσεως τη δυνατότητα να αποφανθεί για τις συνέπειες της ακυρότητας, της μη εκτελέσεως ή της πέραν του δέοντος εκτελέσεως της συμβάσεως και, επομένως, για τυχόν επιστροφές που απορρέουν εξ αυτών, όταν υφίσταται ιδιαίτερα στενός σύνδεσμος μεταξύ της αξιώσεως και του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή πρέπει να εκπληρωθεί η παροχή, κατά την έννοια της διάταξης αυτής.

- 51 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι αγωγή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν εμπίπτει στις διαφορές εκ συμβάσεως και, ως εκ τούτου, πληροί την πρώτη προϋπόθεση που διαλαμβάνεται στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως, εκτός εάν η αγωγή αυτή συνδέεται στενά με προϋπάρχουσα συμβατική σχέση μεταξύ των διαδίκων.
- 52 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση που διαλαμβάνεται επίσης στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να εξακριβωθεί αν αγωγή που στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού εγείρει ζήτημα ευθύνης του εναγομένου.
- 53 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τούτο συμβαίνει όταν ένα ζημιογόνο γεγονός, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, μπορεί να καταλογιστεί στον εναγόμενο, στο μέτρο που του προσάπτεται πράξη ή παράλειψη αντίθετη προς καθήκον ή απαγόρευση που επιβάλλεται από τον νόμο. Συγκεκριμένα, ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον εφόσον είναι δυνατή η θεμελίωση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και του γενεσιουργού αυτής γεγονότος (πρβλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, σκέψεις 40, 41 και 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 54 Πρέπει να προστεθεί, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 61 των προτάσεών του, ότι οι διευκρινίσεις αυτές ισχύουν αδιακρίτως για το σύνολο των ενοχών εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, χωρίς να χρειάζεται να γίνει διάκριση όσον αφορά τις ενοχές εξ οιονεί αδικοπραξίας. Πράγματι, πέραν του γεγονότος ότι ο όρος «οιονεί αδικοπραξία» δεν περιλαμβάνεται στο δανικό, εσθονικό, ολλανδικό, πορτογαλικό, σλοβακικό, φινλανδικό και σουηδικό κείμενο του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, η έννοια του όρου «οιονεί αδικοπραξία» δεν παραπέμπει τόσο σε καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από την έλλειψη ζημιογόνου γεγονότος, όσο σε καταστάσεις στις οποίες το ζημιογόνο γεγονός οφείλεται σε απερισκεψία ή αμέλεια. Επομένως, μια αξίωση δεν μπορεί να περιληφθεί στις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας όταν η εγειρόμενη ευθύνη του εναγομένου δεν στηρίζεται στην ύπαρξη ζημιογόνου γεγονότος υπό την έννοια που εκτέθηκε στην προηγούμενη σκέψη.
- 55 Η αξίωση επιστροφής ορισμένης παροχής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού στηρίζεται σε υποχρέωση η οποία δεν πηγάζει από ζημιογόνο γεγονός. Πράγματι, η υποχρέωση αυτή γεννάται ανεξαρτήτως της συμπεριφοράς του εναγομένου και, επομένως, δεν μπορεί να αποδειχθεί η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ζημίας και ενδεχόμενης παράνομης πράξης ή παράλειψης του εναγομένου.
- 56 Ως εκ τούτου, η αξίωση επιστροφής ορισμένης παροχής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν μπορεί να περιληφθεί στις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.
- 57 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από την απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι η αξίωση εταιρίας συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που στηρίζεται στην υποχρέωση καταβολής «δίκαιης αποζημίωσης», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, η οποία κατά το εθνικό δίκαιο βαρύνει τις επιχειρήσεις που θέτουν για πρώτη φορά σε κυκλοφορία στην ημεδαπή υποθέματα εγγραφής για εμπορικούς σκοπούς και έναντι ανταλλάγματος, αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείου 3, του κανονισμού 44/2001. Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 72 των προτάσεών του, η υποχρέωση που αποτέλεσε τη βάση της αξίωσης αυτής

πήγαζε από ζημιογόνο γεγονός, ήτοι τη ζημία που προκάλεσε στους κατόχους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας η ιδιωτική αντιγραφή επί των διατιθέμενων στο εμπόριο υποθεμάτων εγγραφής.

- 58 Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι η αξίωση επιστροφής ορισμένης παροχής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού ενδέχεται να μην εμπίπτει ούτε στις διαφορές εκ συμβάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 44/2001, ούτε στις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού αυτού. Τούτο συμβαίνει, πράγματι, όταν η αξίωση δεν συνδέεται στενά με προϋπάρχουσα συμβατική σχέση μεταξύ των διαδίκων της συγκεκριμένης διαφοράς.
- 59 Σε μια τέτοια περίπτωση, η αξίωση επιστροφής ορισμένης παροχής λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού υπάγεται στην αρμοδιότητα των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του εναγομένου, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001.
- 60 Υπό το πρίσμα του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι αγωγή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία που προβλέπει η διάταξη αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 61 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 22, σημείο 5, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι αγωγή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν υπάγεται στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία που προβλέπει η διάταξη αυτή, ακόμη και αν ασκήθηκε λόγω παρέλευσης της προθεσμίας εντός της οποίας είναι δυνατή η αναζήτηση, στο πλαίσιο διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, των ποσών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας εκτέλεσης.
- 2) Το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι αγωγή η οποία στηρίζεται στις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία που προβλέπει η διάταξη αυτή.

(υπογραφές)